

Tolnavaarmegye

vármegye

Központi j.

járás

Sárpilis

(kor) jegyzőség

Közigazgatási tájékoztató lap

Sárpilis

nagy (kor) község közérdekű viszonyairól.

I. A község általános leírása.**A) A község történeti leírása.**

1. A község keletkezésére, fejlődésére, esetleg elpusztulására és újra felépülésére vonatkozó adatok. A község a múltban melyik vármegyéhez tartozott és onnan mikor kebeleztetett át? Volt-e és mi a korábbi vagy történeti neve, hivatalos nevén kívül más használatos neve, esetleg mi a nemzetiségi neve? Település esetén kik és honnan jöttek a községbe?

2. Területváltozások, határrész (puszta) átcsatolások; községegyesítés, beolvadás vagy kiválás történt-e 1871. óta, mikor és mily körülmények között? (A vonatkozó hivatalos adatok, rendelet száma, közlendők.)

Köztudomás szerint minő elpusztult falvak feküdtek egykor a község határán. (Rendszerint a dűlő-nevek vagy a községbe olvadt puszták neve alapján.)

3. A község jellege 1848 előtt a telekkönyvi és urbéri adatok szerint (város, mezőváros, szabad vagy urbéres község stb.)

4. A község jellege 1871. után. E tekintetben voltak-e szervezeti változások (átalakulás, visszafejlődés).

5. Anyakönyvi szervezeti változások. A község melyik területhez tartozott, mikor történt a változás és mily rendelet alapján (az anyakönyvi feljegyzések szerint).

6. Vannak-e a község életében és szervezetében eredeti és különös (máshol nem található) intézmények, említésreméltó események, leletek? (a köztudomás vagy monografiák szerint).

A község keletkezésére - fejlődésére stb. vonatkozó adatai ismeretlenek. Mivelben is Tolna vármegyében lakozott, korábbi neve Pilis volt.
Település neve község.

1871 óta terület változás nem történt.

Neve ismeretlen

urbéres község

mezőközség

Neve község

ismeretlen

B) A község földrajzi leírása.

1. A község (falu) és határának fekvése (a szomszéd falvaknak és távolságuknak megjelölésével).

A község határa síkság, dombos vagy hegyes vidék, erdős vidék-e?

A község magaslatai és vizei (folyó, patak, tó, nagyobb mocsarak).

2. A község területének nagysága:

Művelési ágak szerint:

3. Tartoznak-e a községhez önálló puszták vagy havasok (külön kataszteri részlet alatt felvett területek) és mi a nevük?

Vannak-e a község határával össze nem függő határrészek, hol, mely név alatt és mekkora a terjedelmük?

4. Vannak-e a békekötés folytán elszakított részek és ideiglenesen a község hatósága alá helyezett idegen határrészek, melyik községből valók és mely terjedelműek (kataszteri, esetleg más adatok alapján)?

A község vázlatos térképe csatolva ..... db
nincs csatolva.

3810 kat. hold (birtokívek adatai alapján).
2666 k. hold szántó, 331 k. hold rét (kaszáló),
73 k. hold szőlő (beültetett), 383 k. hold legelő,
100 k. hold erdő, 13 k. hold nádas,
208 k. hold terméketlen (ut, szikla, homok, mocsár, kőbánya).

Sam Barabás

Visszes

Visszes

C) A község népességi viszonyai.

1. Mennyi a község lakossága?

A lakosság megoszlása, vallás szerint:

nemzetiség szerint:

1024 lélek.
410 r. kath., 594 g. kath., ref.,
19 ág. h. ev., 1 izr., egyéb
989 magyar, 35 német, tót,
rutén, oláh, horvát,

2. A lakosság elhelyezkedése általánosságban, (belterületen, tanyákon vagy felváltva; lélekszám szerint megjelölve).

Vannak-e népesebb lakott helyek, telepek; a falutól milyen távol és mennyi a lélekszámuk?

3. A népesség zömének foglalkozása (földmivelés, ipar, bányászat, földművelési vagy ipari napszám-kereset stb.).

4. Hány ház és hány lakásrész van a községben a házasodási adatok szerint, külön feltüntetve az egyes pusztákat, különálló vagy odaosztott területeket.

A községben levő állami és más középületek.

1024
Jellemzően 780 - Püskösön (Orsó, Óber, Tomor) 170, Tanyákon 42 - főlegesen 32 lélek.

Visszes

Földművelés

148 ház, 311 lakásrész

Községi - oroda és iskola

II. A község szervezete, beosztása és közérdekű viszonyai.

A) Községi szervezet.

1. *Előljárók.*

(Nem névszerint töltendő ki.)

Rendszeres tisztviselők és alkalmazottak.

(Kisközségben csak a székhely község lapján kell kitölteni.)

Napidíjas irodai alkalmazottak:

Szegődményes alkalmazottak:

A jegyzőség székhelye és távolsága:

2. *A községi képviselőtestület létszáma:*

Községi képviselő-választókerületek száma, elnevezése, hány tagot választ.

3. *Meg van-e bizva a község gyámhatósági hatáskörrel. Van-e gyámpénztára?*

B) Általános közigazgatási beosztás.

4. *A vármegye székhelye és annak távolsága.* (a község központjától, távolsági térkép adatai szerint járható útvonalon):

A járás székhelye és távolsága: (ugyanugy) Országgyűlési (nemzetgyűlési) választókerület székhelye és távolsága:

Törvényhatósági bizottsági választókerület székhelye és távolsága:

C) Rendészeti igazgatás.

5. *A csendőrs és folyamórség székhelye és távolsága:*

Van-e a községnek rendőri őrszemélyzete és hány tagból áll?

Van-e a községben toloncállomás?

Fel van-e ruházva az előljárási cselédügyi bíráskodással (1876: XIII. t.-c.; 1907: XLV. t.-c.)

6. *A községi tűzoltóság szervezete:*

7. *Van-e a községnek jóváhagyott szabályozási terve?*

Van-e járdalerakási szabályrendelete?

Bíró, Törvény- (másod-) bíró.....⁴ esküdt,
(tanácsbeli). Pénztárnok. Közgyám.....¹

.....¹ jegyző,.....¹ segédjegyző,..... orvos
..... állatorvos,..... irodai alkalmazott,
..... pénztári alkalmazott,..... egyéb alkalmazott (utbiztos stb.)

.....² kisbíró (küldönc),.....¹ bába,

.....² éjjeli őr és..... gazdasági alkalmazott.

Sárpilis

..... km.

.....¹⁰ virilista,.....¹⁰ választott tag,.....⁶ pótag

..... A község.....¹ választókerületet alkot.

Nincs

Sárvár.....¹⁶ km.

.....¹⁶ km.

.....¹⁶ km.

.....¹⁶ km.

Beis.....⁴ km.

Van.....² tag. Nincs.

Van. Nincs.

Nincs

Hivatásos, önkéntes, (gyári stb.) tűzoltóság..... tag.
Kötelezett tűzoltóság.

Van. Nincs.

Van. Nincs.

D) Szociális igazgatás.

Körorvos székhelye és annak távolsága: Becs 4 km.

Magánorvos lakik a községben: Nincs

Magánbábák száma: 1

Magánlakóhelye és annak távolsága: Nincs km.

Magánbábák száma: 1

Legközelebbi gyógyszertár hol van és milyen távol? Becs 4 km.

Legközelebbi kórház hol van és milyen távol? Debrecen 16 km.

Szegényház vagy más jóléti intézmény? Van szegényház Nincs (ház, gyermekmenhely telep)

A gondozott szegények száma: 0 intézeti ápolásban, 0 magán ápolásban.

Ötlet gyermekek száma? Nincs gyermek.

Milyen a község ivóvíze? Jó

Ártalmatlan kutya vagy vízvezeték? Nincs

Ártalmatlan, z, folyóvíz, egészséges, ártalmatlan, jó.

Ártalmatlan szaturnázása? Nincs

Korcsmák és vendéglők száma? 2 korcsma, 0 vendéglő, 0 kávéház.

Ártalmatlan szálloda, fogadó és hány? Nincs

Ártalmatlan községben közfürdő? Nincs

Van-e a község határában gyógyfürdő, vagy nyaraló-telep és milyen távolságra? Nincs

Ártalmatlan telep gyógyfürdővé van-e nyilvánítva? Nincs

E) Törvénykezési beosztás.

Kir. törvényszék székhelye és távolsága: Debrecen 16 km.

Ártalmatlan bíróság székhelye és távolsága? Debrecen 16 km.

F) Pénzügyi beosztás.

Kir. pénzügyigazgatóság székhelye és távolsága: Debrecen 16 km.

Ártalmatlan hivatal székhelye és távolsága: Debrecen 16 km.

Ártalmatlan pénzügyi szakasz, vámőrs, vámőrségi Debrecen 16 km.

Ártalmatlan költség, székhelye és távolsága: Debrecen 16 km.

Ártalmatlan statisztikai felmérési felügyelőség székhelye és távolsága: Becs km.

III. Közművelődési viszonyok.

A) Közoktatásügy.

1. Hány és milyen jellegű és fokozatu népiskola van a községben, (megjelölve a tantermek és tanerők számát: állami, közs., felekezeti isk., elemi, felsőbb népisk., polgári iskola stb.)

1 db ref. elemi népiskola, 1 kántorház, 1 tanterem

2. Középkisiskolák vagy más szakiskolák (iparostanóciskola, gimn., reál-gimn., reál iskola stb.) Azok jellege, tanterme és a tanerők száma:

nincs

3. Óvodák jellege, száma és tanereje:

Nyári menedékház van-e?

1 db közs. nyári menedékház

4. Testnevelés szervezete. Levente egyesületek:

Sárpilisi Levente Egyesület

5. Kőr. tanfelügyelőség székhelye és annak távolsága:

Sárpilisi 16

km.

B) Vallásügy.

6. Vannak-e a községben anyaegyházak és milyenek? Ha a község főkegyháza alkot, hol van az anyaegyház és mily távol (bevett és elismert felekezetek szerint sorolandó fel.) A községbeli egyházak melyik püspökséghez, illetőleg egyházkerülethez tartoznak:

1 db református anyaegyház, amely a Dunamelléki Ref. Egyházkerülethez tartozik.

Izraelita anyakönyvi kerület székhelye és távolsága:

7. Van-e a községnek kegyuri joga, vagy Canonica visitation alapuló, vagy a hívők helyett átvállalt kötelezettsége és mily teherrel jár?

Községi joga nincs, ellenben régi szabvány alapú kötelezettségi szabályok vannak. A községi prima szolgáltatás a kántor és kántor ház. 1857. évi jogszabályok szerinti községi joga van és kántori ügykezelés feladat.

8. Az egyházi adózás rendszere. Felekezetek szerint: (párber és egyénekenként időről-időre kivett adó stb.)

Ref. egyházzal: párber 16 kg kőre; bírók után 1000 Ft; kántorok 2000 - 15.000 forint; egyéb munkásoknak szolgáltatásért.

Milyen egyházi szervezetek vannak még a községben? (Bevett és elismert felekezetek szerint.)

Ref. egyházzal kívül más egyházi szervezet nincs.

nincs

9. Van-e r. kath. egyháztanács? Esetleg az egyházközség ügyeit az iskolaszék vagy a képviselő-testület intézi-e.

C) Kulturális intézmények.

10. Múzeum, könyvtár vagy hasonló intézmény?

nincs

11. Műemlék, természeti emlékszóbor, honvéd-emlék vagy elesett hősök emléke?

Hősök emlékszóbor

12. Van-e állandó vagy időszakos színház, műkedvelő előadások stb. Mozgóképek.

nincs

Kulturális egyesületek.

13. Gazdakör, kaszinó, dalosegylet, munkás-egylet, egyéb kulturális egyesületek (névszerint felsorolva.)

Sárpilisi Polgári Olvasókör

IV. Forgalmi és gazdasági viszonyok és igazgatás.

A) Közlekedésügy.

1. A község forgalmi helyzete. Fő közlekedési vonala (országút, megyei út, annak elnevezése, esetleg a községtől való távolsága). A község határában fekvő hidak, kompok, révek stb.

Sárpilisról Bárdombig megyei út, Bárdombtól - Fel
Bárdig árami út.

2. Vasuti összeköttetése, fő- vagy mellék-vonalak, van-e vasuti állomása, mi az elnevezése, megállóhelye, marha és egyéb rakodóhelye? Ipari és kisvasutak. Közúti vasutak.

Bárd - Balazs Lév.

az állomás neve: Sárpilis-őbered. csak rakodóhely van

Hajóösszeköttetés, a község mentén vagy attól mily távolságra, melyik folyón, hol a hajó állomás?

Nincs

Van-e posta, távirtda, távbeszélő állomása?

Postaigénytelen van
Távírdó csak állomásom

3. Melyik községi közlekedési utvonálhoz járul hozzá a község?

Nincs

Községi (közútló) utak hossza?

8.600

km.

Van-e kövezet-vámszedési joga.

Igen. — Nem.

B) Földművelésügy.

4. Birtokviszonyok. Nagybirtokok (1000 holdon felül) száma és terjedelme tulajdonosok szerint. Középbirtokok száma és terjedelme. (100—1000 hold) Kis és törpebirtokok átlagos kiterjedése. A község gazdasági jellege a lakosság zömének foglalkozása szerint:

1 nagybirtok terjedelme 1744 kat. hold
2 középbirtok. 1 terjedelme 205; 2 terjed. 108 kat. hold
Kisbirtok átlagos terjedése 2-10 holdig

mező- vagy erdőgazdaság, szőlőművelés, kertészet stb.

5. Művelési rendszer. Van-e nyomásos gazdálkodás. Szervezve van-e a birtokossági tanács?

Nincs

Van-e közös legelő? Hány és mily terjedelmű?

Nincs

Van-e külön szervezete (legeltetési társulat)?

Nincs

Van-e legelő-rendtartás?

Nincs

Van-e közös erdő? Van-e szervezete?

Nincs

Erdőgondnokság székhelye és annak távolsága.

Bárd - Balazs 16 km.

Van-e hegyközség, hány és mily terjedelmű, (elnevezésük szerint) és melyik borvidékhez tartozik.

Nincs

6. Van-e községi faiskola, mily terjedelmű?

Igen 1200 m² föl

Be van-e ültetve?

Igen

7. *Vízrendező és hasznosító társulat.* Annak székhelye. Vannak-e vízhasználatok (malom stb. *Székesfehérvár - Balai áramcsatorna és helyi vízellátó társulat* vagy más ármentesítő intézmények és milyen)?

Az illetékes kultur- vagy folyammérnökség székhelye:

Székesfehérvár km.

8. *Állattenyésztési viszonyok.* Állatok száma: a tenyészállatok száma, *3 bika; 4 koca; 2 oroszlán* uralkodó tenyésztési irány:

215 ló, *419* szarvasmarha, *1774* sertés, *2408* juh

Körállatorvos székhelye és annak távolsága.

Dea 4 km.

Ipar és kereskedelem.

9. *A község állandó piaca hol van?* (helyben vagy mely községben, milyen távol).

Székesfehérvár

Hova gravitál a község?

Vannak-e a községben vásárok, országos, heti vásárok, hányszor és milyen (kirakó, állatvásár, stb). Kie a vásártartás joga?

*Vásár
Székesfehérvár*

Mérték- és hordó-hitelesítő hivatal székhelye:

10. *A községbeli kereskedések száma és jellege.*

2 praxi üzlet

Hitel és pénzügyintézetek száma és alaptőkéje (felsorolva).

Vásár

Szövetkezetek száma és jellege (névszerint).

Iparosok szakma és foglalkozási ágak szerint.

Van-e a községben ipartestület?

11. *Gyárak, ipartelepek és azok átlagos nagysága* (hajtóerő és munkáslétszám szerint felsorolva).

*„Kaucho” fog. mőv. és „Lámpai” győzőmőv. 2 cipész; 2 borbély; 1 ács; 2 boglyár; 2 kovács
Vásár*

Vásár

Az illetékes iparfelügyelőség székhelye és távolsága:

Székesfehérvár km.

Ker. munkásbiztosító pénztár székhelye és távolsága:

Székesfehérvár

16

km.

12. *Magánkezelésben álló közművek:*

Közvilágítás, jéggyár stb.

Vásár

13. *Bányák száma és jellege.*

Állandó bányüzem nagysága, hajtóerő és munkáslétszám szerint.

Vásár

14. *Háziipar és annak jellege.*

Fűtés, praxi és kovácsipar

V. Községi vagyon és háztartás.

1. A község tulajdonát képező középületek és helyiségek száma.

Községi lakás (: 3 lakás:) fogzói lakás (: 3 lakás:)
Orvosi ügyvéti művelődési (: 2 lakás:)

Hivatalos célokat szolgáló épületek (jegyzői, orvosi, tanítói lakás: a házak, a lakások és azok lakrészeinek száma).

A körjegyzői, körorvosi lakás, a székhely község vagy a községek közös tulajdona-e (csak székhely községben tölthető ki)?

2. A község tulajdonát alkotó ingatlan vagyon

88 kat. hold szántó és rét, 35
7 legelő, kat. hold erdő,
egyéb 75

Mennyit kezel házilag, haszonbérileg, kishaszonbérletben?

90 r. hold haszonbérletbe adva

Jegyzők és alkalmazottak földjavadalma (az állások szerint felsorolva). Mily kiterjedésű.

Fogzói javadalomban 20 h. hold

Melyek a lakosság hasznára szolgáló ingatlanok (legelő, erdő, kavics, homokbánya stb.)

90 h. hold földelel

Községi közüzemek (a község tulajdonában) világító és vízművek stb.

Nincs

Községi kassza

3. Egyéb vagyon és értékek. Hasznos jogok. Községi takarékpénztár. Községi korcsma stb.

4. A községre kivetett egyenes adók összege:

Földadó 1172 K. f. Házadó 1842 K
90 f. Ált. kereseti adó 1056 K. f. Tár-
sulati adó 22 K. f. Vagyon- és jöv.
adó 2104 K. f. 50 f.
Nincs

5. Fel nem sorolt más községi és közzövelmek.

VI. Mily feladatok megoldása volna a legszükségesebb a községben?

A járulékos utat kiépítése, utcai őrök felállítása, villanyvilágítás és telefon bevezetése.

A község pecsétjének lenyomata:

Művelődési igazgató

Községi (kör-) jegyző.